

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA MELHIORA VATELĒ [*MELCHIOR WATHELET*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2014. gada 25. februārī¹

Apvienotās lietas C-129/13 un C-130/13

**Kamino International Logistics BV (C-129/13), un
Datema Hellmann Worldwide Logistics BV (C-130/13)
pret
Staatssecretaris van Financiën**

(Hoge Raad der Nederlanden (Nīderlande) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Muitas parāda piedziņa — Tiesības uz aizstāvību — Tiesību uz aizstāvību ievērošanas princips —
Tieša iedarbība

I – Ievads

1. Tiesā iesniegtās apvienotās lietas attiecas uz tiesībām uz aizstāvību un, precīzāk, uz tiesībām tikt uzklautam administratīvajā procesā.

2. Ar 2013. gada 22. februāra lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, kas Tiesā iesniegts 2013. gada 18. martā, *Hoge Raad der Nederlanden* [Nīderlandes Augstākā tiesa] (Nīderlande) vispirms uzdod Tiesai jautājumu par tiesību uz aizstāvību ievērošanas principa tiešu piemērojamību. Ja atbilde ir apstiprinoša, tā vēlas noskaidrot, vai tiesības tikt uzklautam ir jāuzskata par pārkāptām, ja attiecīgajai fiziskajai vai juridiskajai personai ir bijusi iespēja paust savu nostāju tikai administratīvo sūdzību izskatīšanas procedūrā, proti, pēc sākotnējā lēmuma pieņemšanas. Visbeidzot tā jautā Tiesai, kādas ir tiesību uz aizstāvību ievērošanas principa iespējamā pārkāpuma tiesiskās sekas un kādi apstākļi tās var ietekmēt.

II – Atbilstošās tiesību normas

A – Savienības tiesības

1) Eiropas Savienības Pamattiesību harta

3. Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 41. pantā “Tiesības uz labu pārvaldību” 1. un 2. punktā ir noteikts:

“1. Ikvienai personai ir tiesības uz objektīvu, godīgu un pieņemamā termiņā veiktu jautājumu izskatīšanu Savienības iestādēs un struktūrās.

¹ — Oriģinālvaloda – franču.

2. Šīs tiesības ietver:

- a) ikvienas personas tiesības tikt uzklausītai, pirms tiek veikts kāds individuāls pasākums, kas to varētu nelabvēlīgi ietekmēt;

[..].”

4. Hartas 51. panta “Piemērošanas joma” 1. punktā ir noteikts:

“Šīs Hartas noteikumi attiecas uz Savienības iestādēm un struktūrām, ievērojot subsidiaritātes principu, un uz dalībvalstīm tikai tad, ja tās īsteno Savienības tiesību aktus. Tādēļ tās ievēro tiesības un principus, kā arī veicina to piemērošanu saskaņā ar savām atbilstīgajām pilnvarām un, ievērojot Savienības kompetenci, kas tai piešķirta Līgumos.”

2) Regula (EEK) Nr. 2913/92

5. Padomes 1992. gada 12. oktobra Regulas (EEK) Nr. 2913/92 par Kopienas Muitas kodeksa izveidi (turpmāk tekstā – “KMK”)² 220. un 221. pants ietilpst 3. nodaļas 1. iedaļā “Muitas nodokļa summas ieogrāmatošana un paziņošana parādniekam”.

6. KMK 220. panta 1. punktā ir noteikts:

“Ja muitas parāda rezultātā radusies muitas nodokļa summa nav ieogrāmātota saskaņā ar 218. un 219. pantu vai ieogrāmātota zemākā apjomā nekā ir pēc likuma uzliekamā muitas nodokļa summa, tad nodokļa summa, kas jāsedz vai kas paliek vēl nesegta, ieogrāmatojama divu dienu laikā pēc dienas, kurā muitas dienesti ir noskaidrojuši lietas apstākļus un ir gatavi aprēķināt pēc likuma maksājamo muitas nodokļa summu un noteikt parādnieku (vēlāka ieogrāmatošana). Šis termiņš var tikt pagarināts saskaņā ar 219. pantu.”

7. KMK 221. pantā ir noteikts:

“1. Muitas nodokļa summu, tiklīdz tā ieogrāmātota, dara zināmu parādniekam saskaņā ar attiecīgajām procedūrām.

[..]

3. Paziņojumu debitoram nesniedz pēc tam, kad beidzies trīs gadu laika posms pēc dienas, kurā radies muitas parāds. Šo termiņu var pārtraukt uz pārsūdzības procesa laiku, sākot no brīža, kad ir iesniegta pārsūdzība 243. panta nozīmē.

[..].”

8. KMK 243.–245. pants ir iekļauts VIII sadaļā “Pārsūdzēšana”.

9. KMK 243. pantā ir noteikts šādi:

“1. Ikvienai personai ir tiesības pārsūdzēt muitas dienestu lēmumu, kas attiecas uz tiesību aktu muitas jomā piemērošanu un viņu skar tieši un individuāli.

2 — OV L 302, 1. lpp., regula, kas tika grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 16. novembra Regulu (EK) Nr. 2700/2000 (OV L 311, 17. lpp.).

Pārsūdzības tiesības ir arī ikvienai personai, kas prasījusi muitas dienestu lēmumu sakarā ar tiesību aktu muitas jomā piemērošanu un nav saņēmusi nolēmumu par šo prasījumu 6. panta 2. punkta noteiktajā termiņā.

Pārsūdzība jāiesniedz tajā dalībvalstī, kurā tas ir pieņemts vai pieprasīts.

2. Pārsūdzības tiesības var izmantot:

- a) sākotnēji – muitas dienestos, kurus dalībvalstis ir izraudzījušās šim nolūkam;
- b) turpmāk – neatkarīgā instancē, kas var būt tiesa vai līdzvērtīga specializēta iestāde, saskaņā ar dalībvalstis spēkā esošajiem noteikumiem.”

10. KMK 244. pantā ir noteikts:

“Pārsūdzības iesniegšana neaptur apstrīdamā lēmuma īstenošanu.

Muitas dienesti tomēr pilnīgi vai daļēji pārtrauc šāda lēmuma īstenošanu, ja tiem ir pamats uzskatīt, ka apstrīdamais lēmums neatbilst tiesību aktiem muitas jomā, vai pastāv bažas, ka attiecīgajai personai var tikt nodarīts nelabojams kaitējums.

Ja apstrīdamais lēmums uzliek ievadmuitas vai izvedmuitas nodokļu maksājumu, šāda lēmuma īstenošanas atlikšana atkarīga no nodrošinājuma esamības. Tomēr šādu nodrošinājumu nepieprasa, ja šāda prasība, ņemot vērā parādnieka stāvokli, varētu radīt nopietnus ekonomiskus vai sociālus sarežģījumus.”

11. KMK 245. pantā ir noteikts:

“Pārsūdzības procedūras īstenošanas kārtību nosaka dalībvalstis.”

B – *Nīderlandes tiesības*

12. Saskaņā ar Vispārējā administratīvo tiesību likuma (*Algemene wet bestuursrecht*, turpmāk tekstā – “*Awb*”) 4:8. panta 1. punktu pirms tāda lēmuma pieņemšanas, kas ieinteresētajai personai, kura nav lūgusi [pieņemt] šādu lēmumu, iespējams, būs nelabvēlīgs, pārvaldes iestāde ļauj tai paust savu nostāju, ja minētais lēmums, pirmkārt, ir pamatots ar informāciju par faktiem un interesēm, kas attiecas uz ieinteresēto personu, un, otrkārt, ja ieinteresētā persona šo informāciju pati nav sniegusi.

13. *Awb* 4:12. panta 1. punkts ir formulēts šādi:

“Pieņemot lēmumu par finanšu saistību vai tiesību noteikšanu, administratīvā iestāde var nepiemērot 4:7. un 4:8. panta noteikumus, ja:

- a) par šo lēmumu var iesniegt sūdzību vai uzsākt administratīvo sūdzību izskatīšanas procedūru un
- b) lēmuma negatīvās sekas var pilnībā novērst, iesniedzot sūdzību vai uzsākot administratīvo sūdzību izskatīšanas procedūru.”

14. *Awb* 6:22. panta 1. punkts ir formulēts šādi:

“Lēmumu, par kuru iesniegta sūdzība vai uzsākta administratīvo sūdzību izskatīšanas procedūra, iestāde, kas pieņem lēmumu par sūdzību vai veic sūdzību izskatīšanas procedūru, var atstāt spēkā arī tad, ja ir pārkāpta rakstīta vai nerakstīta tiesību norma vai vispārējs tiesību princips, ja vien var pieņemt, ka ar šīs tiesību normas vai principa pārkāpumu ieinteresētajām personām netiek nodarīts kaitējums.”

15. *Awb* 7:2. panta 1. punkts ir formulēts šādi:

“1. Pirms lēmuma pieņemšanas par sūdzību administratīvā iestāde ieinteresētajai personai dod iespēju tikt uzklausītai.

2. Jebkurā gadījumā administratīvā iestāde par to informē sūdzības iesniedzēju, kā arī ieinteresētās personas, kas lēmuma sagatavošanas laikā ir paudušas savu nostāju.”

16. Par administratīvajiem lēmumiem var vērsties tiesā, ar iespēju tos pārsūdzēt apelācijas un kasācijas kārtībā.

III – Fakti, pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

A – Fakti, kas ir lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatā

17. Abās pamattiesvedībās valsts tiesā muitas ekspeditors, proti, *Kamino International Logistics BV* lietā C-129/13 un *Datema Hellmann Worldwide Logistics BV* lietā C-130/13 (turpmāk tekstā – “ieinteresētās personas”), ar vienu un tā paša uzņēmuma pilnvarojumu 2002. un 2003. gadā iesniedza deklarācijas par noteiktu preču laišanu brīvā apgrozībā, kas aprakstītas kā “dārza nojumes/svētku teltis un starpsienas”. Lietas dalībnieki šīs preces deklarēja Kombinētās nomenklatūras (turpmāk tekstā – “KN”) pozīcijā 6 601 10 00 (“dārza saulesargi un tamlīdzīgi izstrādājumi”). Muita par precēm iekasēja muitas nodokļus atbilstoši šai pozīcijai piemērojama 4,7 % likmei.

18. Vēlāk Nīderlandes muitas iestādes pie ieinteresēto personu pilnvarotāja veica pārbaudi, lai pārliecinātos par šīs tarifa klasifikācijas atbilstību. Pēc šīs pārbaudes Nīderlandes kompetentā iestāde, proti, nodokļu inspektors, secināja, ka minētā klasifikācija nebija pareiza un ka attiecīgās preces bija jāklasificē KN apakšpozīcijā 6 306 99 00 (teltis un kempinga preces), kurām piemērojama augstāka likme (12,2 %).

19. Ņemot vērā, ka abām minētajām pozīcijām tiek piemērotas atšķirīgas likmes, ar 2005. gada 2. aprīļa lēmumu nodokļu inspektors uzsāka papildu muitas nodokļa pēcmuitošanas piedziņas procedūru (abos gadījumos par summu aptuveni EUR 10 000 apmērā). Tāpēc katra ieinteresētā persona saņēma paziņojumu par maksājumu (“PM”), kas tika sagatavots, pamatojoties uz KMK 220. pantu.

20. Pirms PM izdošanas ieinteresētajām personām netika dota iespēja izklāstīt savus argumentus.

B – Administratīvā procesa un tiesvedības norise

21. Ieinteresētās personas par iepriekš minētajiem PM iesniedza sūdzību nodokļu inspektoram, kas deva tām iespēju paust savu nostāju, bet atzina sūdzības par nepamatotām.

22. *Rechtbank te Haarlem* [Hārlemas tiesa] ieinteresēto personu iesniegtās sūdzības par nodokļu inspektora lēmumu atzina par nepamatotām. Apelācijas instancē *Gerechthof te Amsterdam* [Amsterdamas apelācijas tiesa] atstāja spēkā *Rechtbank te Haarlem* spriedumu, ciktāl tā piesprieda ieinteresētajām personām izpildīt tām ar PM uzliktās saistības.

23. Pēc tam ieinteresētās personas iesniedza kasācijas sūdzību *Hoge Raad der Nederlanden* [Nīderlandes Augstākajā tiesā]. Tieši šajā tiesvedībā tika uzdoti prejudiciālie jautājumi.

24. *Hoge Raad der Nederlanden* savos lēmumos atgādina, ka apelācijas instancē *Gerechthof te Amsterdam* atzina, ka inspektors ir pārkāpis tiesību uz aizstāvību ievērošanas principu, ciktāl pirms PM izdošanas viņš nebija devis iespēju ieinteresētajām personām paust savu viedokli par informāciju, ar kuru tika pamatota muitas nodokļu pēcmuitošanas piedziņa.

25. Tomēr tā norāda, ka ne KMK, ne piemērojamās valsts tiesībās nav ietverti procesa noteikumi, ar kuriem muitas iestādēm tiktu noteikts pienākums pirms paziņojuma par muitas parādu izdošanas saskaņā ar KMK 221. panta 1. punktu dot iespēju muitas nodokļu maksātājam darīt zināmu savu nostāju par informāciju, ar kuru tiek pamatota muitas nodokļu pēcmuitošanas piedziņa.

26. Pamatojoties uz šo konstatējumu, *Hoge Raad der Nederlanden* jautā, pirmkārt, vai tiesību uz aizstāvību ievērošanas princips valsts tiesai ir jāpiemēro tieši. Ja atbilde uz šo jautājumu ir apstiprinoša, tā vēlas noskaidrot, vai ir pārkāpts tiesību uz aizstāvību ievērošanas princips (īpaši tajā ietilpstošās tiesības tikt uzklautam), kā to ir konstatējusi *Gerechthof te Amsterdam*, jo, pat ja ieinteresētās personas nav varējušas darīt zināmus savus argumentus pirms nodokļu inspektora pirmā lēmuma pieņemšanas, tām ir bijusi iespēja aizstāvēt savu nostāju sūdzības procedūrā un ceļot prasības tiesā. Visbeidzot *Hoge Raad der Nederlanden* jautā Tiesai par tiesiskajām sekām, kas rodas, ja tiek pārkāpts tiesību uz aizstāvību ievērošanas princips, un vai tās ir jānosaka atbilstoši valsts tiesībām vai atbilstoši Savienības tiesībām. Precīzāk, ja šīs tiesiskās sekas ir noteiktas Savienības tiesībās, *Hoge Raad der Nederlanden* vēlas noskaidrot, vai, pārkāpjot tiesību uz aizstāvību ievērošanas principu, valsts tiesai ir jāatceļ apstrīdētais lēmums vai arī tā var atbilstoši savam vērtējumam ņemt vērā faktu, ka bez attiecīgā pārkāpuma lēmums būtu tāds pats.

C – Prejudiciālie jautājumi

27. Šādos apstākļos *Hoge Raad der Nederlanden* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus, kas abās apvienotajās lietās ir formulēti identiski:

- “1) Vai Savienības tiesību princips, ka pārvaldes iestādei ir jāievēro tiesības uz aizstāvību, valsts tiesai ir jāpiemēro tieši?
- 2) Ja atbilde uz [pirmo jautājumu] ir apstiprinoša:
  - a) Vai Savienības tiesību princips, ka pārvaldes iestādei ir jāievēro tiesības uz aizstāvību, ir jāinterpretē tādējādi, ka šis princips ir pārkāpts tad, ja paredzamā lēmuma adresāts gan nav ticis uzklauts pirms tam, kad pārvaldes iestāde pieņēma viņam nelabvēlīgu pasākumu, bet viņam ir tikusi dota iespēja tikt uzklautam nākamajā administratīvā procesa posmā (sūdzības procedūra), kurš notiek pirms vēršanās valsts tiesā?
  - b) Vai Savienības tiesību principa, ka pārvaldes iestādei ir jāievēro tiesības uz aizstāvību, pārkāpuma tiesiskās sekas tiek noteiktas atbilstoši valsts tiesībām?

- 3) Ja uz 2. jautājuma b daļu atbilde ir noraidoša, kādus apstākļus valsts tiesa var ņemt vērā, nosakot tiesiskās sekas, un vai tostarp tā var ņemt vērā jautājumu, vai drīkst uzskatīt, ka procesa norise būtu bijusi citāda, ja pārvaldes iestāde nebūtu pārkāpusi Savienības tiesību principu attiecībā uz tiesībām uz aizstāvību?”

IV – Tiesvedība Tiesā

28. Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesā tika iesniegti 2013. gada 18. martā. Ar 2013. gada 24. aprīļa lēmumu Tiesas priekšsēdētājs izdeva rīkojumu par lietu apvienošanu.

29. Rakstveida apsvērumus iesniedza ieinteresētās personas, Nīderlandes, Beļģijas, Grieķijas un Spānijas valdības, kā arī Eiropas Komisija. Tiesas sēde notika 2014. gada 15. janvārī, kurā mutvārdu apsvērumus sniedza ieinteresētās personas, Nīderlandes, Beļģijas un Grieķijas valdības un Komisija.

V – Juridiskā analīze

A – Par pirmo prejudiciālo jautājumu

30. Uzdotot pirmo jautājumu, iesniedzējtiesa jautā, vai tiesību uz aizstāvību ievērošanas princips valsts tiesai ir jāpiemēro tieši.

31. Ir skaidrs, ka “tiesības uz aizstāvību, kuras ietver tiesības tikt uzklausiņam [..], ir to pamattiesību skaitā, kuras ir Savienības tiesību sistēmas neatņemama sastāvdaļa un ir noteiktas Hartā”³.

32. Turklāt lietā, kas attiecas uz tiesvedību par ievadmuītas nodokļa vēlāku piedziņu, Tiesa ir precizējusi, ka saskaņā ar šo principu “tādu lēmumu adresātiem, ar kuriem ievērojami tiek ietekmētas viņu intereses, jābūt iespējai noderīgi paust savu viedokli par informāciju, uz kuras pamata administrācija ir nodomājusi pieņemt savu lēmumu”⁴. Citiem vārdiem sakot, “tiesības tikt uzklausiņam ikvienai personai garantē iespēju administratīvajā procesā un pirms ikviena lēmuma, kas var nelabvēlīgi ietekmēt tās intereses, pieņemšanas lietderīgi un efektīvi izteikt savu viedokli”⁵.

33. Turklāt “ikvienas personas tiesības tikt uzklausiņai, pirms tiek veikts kāds individuāls pasākums, kas to varētu nelabvēlīgi ietekmēt”, ar Hartas 41. panta 2. punktu tagad ir skaidri iekļautas tiesībās uz labu pārvaldību.

34. Nevar noliegt, ka izskatāmajā lietā attiecībā uz muītas nodokļu pēcmuītošanas piedziņu un tātad Savienības tiesību īstenošanu dalībvalstīm ir jāievēro Hartas 41. pants saskaņā ar Hartas 51. panta 1. punktu.

35. Attiecībā uz valsts tiesu lomu Tiesai iepriekš minētajā spriedumā lietā *Sopropé* jau ir bijusi iespēja precizēt, ka tai ir “jāpārlicinās, ka administrācijas individuāli piešķirtais termiņš [kas paredzēts, lai ieinteresētās personas varētu iesniegt savus apsvērumus] atbilst personas vai uzņēmuma īpašajai situācijai un tiem ir ļāvis izmantot to tiesības uz aizstāvību, ievērojot efektivitātes principu”⁶.

3 — Tiesas 2013. gada 10. septembra spriedums lietā C-383/13 PPU *G.* un *R.* (32. punkts). Šajā ziņā skat. arī 2013. gada 18. jūlija spriedumu apvienotajās lietās C-584/10 P, C-593/10 P un C-595/10 P Komisija u.c./*Kadi* (99. punkts).

4 — 2008. gada 18. decembra spriedums lietā C-349/07 *Sopropé* (Krājums, I-10369. lpp., 37. punkts).

5 — 2012. gada 22. novembra spriedums lietā C-277/11 *M.* (87. punkts un tajā minētā judikatūra).

6 — Spriedums lietā *Sopropé* (minēts iepriekš, 44. punkts).

36. Tāpēc no iepriekš minētajiem apsvērumiem, manuprāt, izriet, ka valsts pārvaldes iestādēm, īstenojot Savienības tiesības, ne tikai ir jāievēro tiesības uz aizstāvību, bet arī jādod iespēja ieinteresētajām personām tieši atsaukties uz to ievērošanu valstu tiesās, lai nepieļautu, ka šīs tiesības kļūtu neizmantojamas vai tīri formālas⁷.

B – Par otrā prejudiciālā jautājuma a) daļu

37. Otrais jautājums ir sadalīts divos apakšjautājumos.

38. Otrā jautājuma a) daļas mērķis ir noskaidrot, vai tiek pārkāptas adresāta tiesības uz aizstāvību, ja viņš netika uzklausīts pirms lēmuma pieņemšanas (šajā gadījumā PM izdošanas), kaut gan vēlāk viņam ir bijusi iespēja paust savu nostāju administratīvās sūdzības izskatīšanas posmā. Otrā jautājuma b) daļa attiecas uz tiesību uz aizstāvību ievērošanas principa pārkāpuma tiesiskajām sekām. Šis apakšjautājums attiecas uz to pašu tematu, par kuru iesniedzējtiesa ir uzdevusi trešo jautājumu. Tāpēc vēlāk tos iztirzāšu kopā, bet šeit savā izklāstā aplūkošu tikai otrā jautājuma a) daļu.

39. Taču pirms šīs pārbaudes veikšanas vēlos pievērsties tiesas sēdē plaši apspriestajam un iesniedzējtiesas minētajam jautājumam, proti, vai process no PM izdošanas līdz lēmumam par sūdzību, kas iesniegta, pamatojoties *Awb*, ir vienots process (šajā gadījumā, ja pēc definīcijas lēmums ir vienots, lēmuma adresāta tiesības uz aizstāvību noteikti tika ievērotas) vai, gluži pretēji, runa ir par diviem posmiem un diviem lēmumiem: otrais lēmums tiek pieņemts tikai pēc sūdzības par pirmā lēmuma iesniegšanas (šajā gadījumā rodas jautājums par tiesību uz aizstāvību ievērošanu, jo lēmuma adresāts tika uzklausīts tikai pēc sākotnējā lēmuma pieņemšanas un savas sūdzības par to iesniegšanas).

40. Pat ja administratīvā iestāde visa procesa laikā ir viena un tā pati (lai arī Nīderlandes valdības pārstāvis tiesas sēdē norādīja, ka minētā iestāde var nodot lietas izskatīšanu citai iestādei, bet tikai tādai iestādei, kas ir tās pakļautībā un pārziņā), skaidri izvēlos alternatīvas otro daļu.

41. PM sagatavošana un nosūtīšana ietver lēmumu, kurš rada konkrētas tiesiskas sekas un ar kuru izskatāmajā lietā adresātam tiek uzlikts pienākums samaksāt papildu muitas nodokli. Šīs sekas ir galīgas, ja adresāts, kas netika uzklausīts šajā posmā, neiesniedz sūdzību. Tikai iespējamās sūdzības iesniegšanas posmā kompetentajai administratīvajai iestādei ir jāuzklausa attiecīgā ieinteresētā persona, pilnībā jāpārskata lietas materiāli un jāpieņem jauns lēmums vai arī jāapstiprina izdots PM.

42. Turklāt no piemērojamo Savienības tiesību un valsts tiesību pārbaudes izriet, ka sūdzības iesniegšana automātiski neaptur virzību un pieprasītais muitas nodokļu maksājums ir jāveic. Tas, ka var lūgt apturēt [lēmuma izpildi] (un saskaņā ar Nīderlandes valdības pārstāvja paziņojumiem tiesas sēdē ministra apkārtrakstā ir noteikts pienākums to darīt, izņemot krāpšanas gadījumus), pilnīgi nemaina to, ka PM lēmums rada autonomas tiesiskas sekas.

43. Tātad visos savos nākamajos apsvērumos balstīšos uz šo pieņēmumu.

1) Tiesību tikt uzklausītam mērķis

44. Lai atbildētu uz *Hoge Raad der Nederlanden* uzdoto jautājumu, vispirms ir jāatgādina tiesību uz aizstāvību ievērošanas principa un, precīzāk, tiesību tikt uzklausītam, mērķis.

⁷ — Šādu nostāju esmu paudis iepriekš minētajā lietā *G. un R.* par Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 16. decembra Direktīvu 2008/115/EK par kopīgiem standartiem un procedūram dalībvalstīs attiecībā uz to trešo valstu valstspiederīgo atgriešanu, kas dalībvalstī uzturas nelikumīgi (OV L 348, 98. lpp.). Skat. manas nostājas minētajā lietā 52. punktu.

45. Tiesa uzskata, ka “noteikums, saskaņā ar kuru nelabvēlīga lēmuma adresātam jābūt iespējai sniegt savus apsvērumus *pirms* šā lēmuma pieņemšanas, mērķis ir ļaut kompetentajai administrācijai efektīvi ņemt vērā visu atbilstošo informāciju. Lai nodrošinātu attiecīgās personas vai uzņēmuma efektīvu aizsardzību, šī noteikuma mērķis ir tostarp ļaut tiem izlabot kļūdu vai sniegt informāciju par to personisko situāciju, kas liecinātu par labu tam, lai lēmums tiktu pieņemts vai netiktu pieņemts, vai tam būtu noteikts saturs”⁸.

46. Citiem vārdiem sakot, “tiesības tikt uzklusītam ikvienai personai garantē iespēju administratīvajā procesā un *pirms* ikviena lēmuma, kas var nelabvēlīgi ietekmēt tās intereses, pieņemšanas lietderīgi un efektīvi izteikt savu viedokli”⁹.

47. Tiesa lietā *Gerlach*¹⁰ par tranzīta procedūru Savienībā ir precizējusi tiesību tikt uzklusītam piemērojamību. Tiesa ir atzinusi, ka no tiesiskā regulējuma, kas bija piemērojams faktu rašanās laikā¹¹, izrietēja, ka dalībvalsts, kurai pieder nosūtītāja muitas iestāde, var uzsākt ievad muitas nodokļa piedziņu tikai tad, ja atbildīgajam principālam iepriekš tika norādīts, ka tam ir trīs mēnešu termiņš, lai iesniegtu pieprasītos pierādījumus, un ja šie pierādījumi netika iesniegti minētajā termiņā. Tiesa nosprieda, ka šajos apstākļos minēto termiņu pirmo reizi nevarēja piešķirt sūdzības par kompetento iestāžu lēmuma uzsākt ievad muitas nodokļa piedziņu izskatīšanas procedūras laikā¹². Tiesa atbildīgā principāla tiesības aprakstīja kā tādas, kas paredz “[..] atbilstoši darīt zināmu savu viedokli par tranzīta darījuma likumību, pirms tiek pieņemts lēmums par piedziņu, kura adresāts tas ir un kurš būtiski ietekmē tā intereses”¹³.

48. No šīs judikatūras izriet, ka piešķirt tiesības nelabvēlīga lēmuma adresātam paust savu nostāju *pēc* lēmuma pieņemšanas nozīmē neievērot viņa tiesības tikt uzklusītam un tiesības uz aizstāvību.

49. Tomēr saskaņā ar arī pastāvīgo judikatūru “[..] pamattiesības kā tiesības uz aizstāvību nav absolūta priekšrocība, bet var ietvert ierobežojumus ar nosacījumu, ka tie reāli atbilst vispārējas nozīmes interesēm, uz ko ir vērsts konkrētais pasākums, un ja attiecībā uz izvirzīto mērķi tie nav pārmērīga un nepieņemama iejaukšanās, kas pašā būtībā aizskar šādi garantētās tiesības [...]”¹⁴. Tajā pašā iepriekš minētajā spriedumā lietā *Dokter* u.c. Tiesa ir arī precizējusi, ka šāds ierobežojums “[..] var būt pārmērīga un nepieņemama iejaukšanās, kas pašā būtībā aizskar tiesības uz aizstāvību tikai tad, ja ieinteresētajām personām vēlākā procesā būtu liegta iespēja apstrīdēt minētos pasākumus un efektīvi paust savu viedokli šajā procesā”¹⁵.

2) Tiesību tikt uzklusītam principa ierobežojums

50. Lai atbildētu uz jautājumu, vai Nīderlandes Karalistes izveidotais, procesā radītais tiesību tikt uzklusītam ierobežojums atbilst nosacījumiem, kas ietverti iepriekš minētajā spriedumā lietā *Dokter* u.c., šajā ziņā, pirmkārt, ir jāņem vērā Savienības tiesībās noteiktie obligātie nosacījumi par nodokļu muitas parāda dēļ vēlāku ieņēmumu iegrāmatošanu un, otrkārt, valsts tiesību aktos noteiktais administratīvais process kopumā.

8 — Spriedums lietā *Sopropé* (minēts iepriekš, 49. punkts). Mans izcēlums.

9 — Spriedums lietā *M.* (minēts iepriekš, 87. punkts un tajā minētā judikatūra). Mans izcēlums.

10 — 2007. gada 8. marta spriedums lietā *C-44/06 Gerlach* (Krājums, I-2071. lpp.).

11 — Padomes 1976. gada 13. decembra Regula (EEK) Nr. 222/77 par Kopienas tranzītu (OV L 38, 1. lpp.), kas ir grozīta ar Padomes 1990. gada 22. februāra Regulu (EEK) Nr. 474/90 (OV L 51, 1. lpp.), un Komisijas 1987. gada 27. marta Regula (EEK) Nr. 1062/87, ar ko paredz noteikumus par to, kā piemērot Kopienas tranzīta procedūru, kā arī par šīs procedūras vienkāršošanas pasākumiem (OV L 107, 1. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Komisijas 1990. gada 29. maija Regulu (EEK) Nr. 1429/90 (OV L 137, 21. lpp.).

12 — Spriedums lietā *Gerlach* (minēts iepriekš, 36. punkts).

13 — Turpat (37. punkts). Mans izcēlums.

14 — 2006. gada 15. jūnija spriedums lietā *C-28/05 Dokter* u.c. (Krājums, I-5431. lpp., 75. punkts).

15 — Turpat (76. punkts).

a) KMK noteiktie termiņi

51. KMK 220. panta 1. punktā ir noteikts, ka, ja muitas parāda rezultātā radusies muitas nodokļa summa nav iegrāmatota saskaņā ar tā 218. un 219. pantu vai iegrāmatota zemākā apjomā nekā ir pēc likuma maksājamā muitas nodokļa summa, tad piedzenamā vai vēl piedzenamā nodokļa summa iegrāmājama *divu dienu laikā* pēc dienas, kurā muitas dienesti ir noskaidrojuši lietas apstākļus un ir gatavi aprēķināt pēc likuma maksājamo muitas nodokļa summu un noteikt parādnienu. KMK 221. pantā ir piebilsts, ka muitas nodokļa summa, *tiklīdz tā ir iegrāmatota*, jāpaziņo parādniekam.

52. Šāds obligāts divu dienu termiņš, šķiet, ir grūti savietojams ar pienākumu uzklaut ieinteresēto personu pirms lēmuma par piedzenamās nodokļu summas iegrāmāšanu pieņemšanas.

53. Šī termiņa saderīgums ar tiesību uz aizstāvību ievērošanas principu jau ir ticis apspriests lietā par pienākumu neizpildi pret Itālijas Republiku¹⁶. Lai arī Tiesa konstatēja, ka tiesību uz aizstāvību ievērošanas princips bija jāpiemēro pēcmuitošanas piedziņas procedūrā, tā tomēr papildināja šo apgalvojumu ar atrunu, ka, ņemot vērā minēto principu, “tā rezultātā nevar tikt ļauts dalībvalstij neievērot savu pienākumu Kopienī tiesiskajā regulējumā paredzētajos termiņos konstatēt [Savienības] pašu resursu prasījumus [...]”¹⁷.

54. Tātad šajā spriedumā Tiesa izvēlējās atgādināt atrunas principu. No šī formulējuma izriet, ka, lai arī tiesību uz aizstāvību princips, neapšaubāmi, ir jāievēro, tas nedrīkst izraisīt to, ka Savienības tiesiskajā regulējumā muitas jomā dalībvalstīm noteiktie termiņi netiek ievēroti.

55. Apzinoties tiesību uz aizstāvību ierobežojumu, kas ar šo atrunu tika ieviests, Tiesa to mīkstināja, precizējot, ka “turklāt ir jāatgādina, ka maksājamo muitas nodokļu iegrāmāšana un paziņošana, kā arī pašu resursu iegrāmāšana neliedz parādniekam, piemērojot Muitas kodeksa 243. un nākamās pantus, apstrīdēt tam uzlikto pienākumu, norādot visus viņa rīcībā esošos argumentus”¹⁸.

56. Savienības likumdevējs pats, šķiet, apzinās dalībvalstu grūtības uzklaut ieinteresēto personu pirms atgūstamās nodokļa summas iegrāmāšanas.

57. Proti, pirmkārt, Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 9. oktobra Regulas (ES) Nr. 952/2013, ar ko izveido Savienības Muitas kodeksu (pārstrādāta versija)¹⁹, 22. panta 6. punktā tagad ir skaidri noteikts, ka “pirms tāda lēmuma pieņemšanas, kas nelabvēlīgi ietekmētu pieteikuma iesniedzēju, muitas dienesti pieteikuma iesniedzējam dara zināmu pamatojumu, kādēļ tie ir paredzējuši pieņemt šo lēmumu, kā arī dod viņam iespēju noteiktā laikposmā no dienas, kurā viņš saņēmis minēto paziņojumu vai kad uzskata, ka viņš to ir saņēmis, izteikt savu viedokli”. Turklāt šīs regulas preambulas 27. apsvērumā ir precizēts, ka šis pienākums ir nepieciešams Hartas dēļ. Otrkārt, saskaņā ar minētās regulas 105. panta 3. punktu maksājamo ievaduitas nodokli vai izveduitas nodokli iegrāmāto, ja ir piemērojami attiecīgie noteikumi²⁰, četrpadsmit dienu laikā no dienas, kad muitas dienesti “var noteikt attiecīgo ievaduitas vai izveduitas nodokļa summu un pieņemt lēmumu”²¹.

16 — Skat. 2010. gada 17. jūnija spriedumu lietā C-423/08 Komisija/Itālija (Krājums, I-5449. lpp.).

17 — Turpat (45. punkts).

18 — Turpat (46. punkts).

19 — OV L 269, 1. lpp., un labojums – OV 2013, L 287, 90. lpp.

20 — Saskaņā ar Regulas Nr. 952/2013 288. panta 2. punktu 22. un 105. pants būs piemērojami no 2016. gada 1. maija.

21 — Lai gan KMK 220. panta 1. punktā, kas ir piemērojams izskatāmajā lietā, ir noteikts tikai divu dienu termiņš pēc dienas, kurā muitas dienesti ir noskaidrojuši lietas apstākļus un ir gatavi aprēķināt pēc likuma maksājamo muitas nodokļa summu un noteikt parādnienu.

b) Attiecīgā valsts administratīvā procesa raksturojums

58. Šajā lietā administratīvo procesu regulē *Awb*. Saskaņā ar *Awb* 4:8. pantā noteikto principu administratīvās iestādes, pirms tās pieņem nelabvēlīgu lēmumu attiecībā uz ieinteresēto personu, kas nav lūgusi pieņemt šo lēmumu, dod iespēju tai izteikt savu viedokli par paredzēto lēmumu.

59. Saskaņā ar *Awb* 4:12. pantu lēmumiem finanšu jomā šis princips piemērojams tikai tad, ja, pirmkārt, var iesniegt sūdzību par lēmumu un, otrkārt, ja ar pārsūdzības procesa iznākumu var pilnībā novērst nelabvēlīgās sekas.

60. Izskatāmajā lietā abi šie nosacījumi, šķiet, ir izpildīti.

61. Proti, ieinteresētajām personām bija iespēja lūgt, lai administratīvā iestāde, kas bija pieņēmusi lēmumu, to pārskatītu (pirms prasību celšanas apelācijas un kasācijas kārtībā).

62. Tomēr saskaņā ar Nīderlandes valdības viedokli šī administratīvā pārskatīšana tiek veikta *ex nunc*, proti, pamatojoties uz atbilstošajām tiesību normām un informāciju lēmuma par sūdzību pieņemšanas brīdī. Tātad apstrīdētā lēmuma nelabvēlīgās sekas varētu tikt novērstas, beidzoties sūdzības procedūrai.

63. Turklāt saskaņā ar *Awb* 7:2. pantu “administratīvā iestāde pirms lēmuma pieņemšanas par sūdzību dod iespēju ieinteresētajai personai tikt uzklautai”.

64. Tomēr norādišu, ka saskaņā ar KMK 244. panta pirmo daļu pārsūdzības iesniegšana neaptur apstrīdētā lēmuma īstenošanu. Ir tiesa, ka šī panta otrajā daļā šis noteikums tiek mikstināts, ļaujot muitas iestādēm pilnībā vai daļēji pārtraukt šāda lēmuma īstenošanu. Tomēr šāda apturēšana ir iespējama tikai tad, ja muitas iestādēm ir pamats uzskatīt, ka apstrīdētais lēmums neatbilst tiesiskajam regulējumam muitas jomā vai pastāv bažas, ka attiecīgajai personai var tikt nodarīts neatgriezenisks kaitējums. Turklāt šajā gadījumā KMK 244. panta trešajā daļā ir noteikta prasība par nodrošinājuma sniegšanu (ņemot vērā nopietnus ekonomiskus vai sociālus sarežģījumus parādniekam).

65. Saskaņā ar Nīderlandes valdības viedokli apstrīdētā lēmuma iespējamās nelabvēlīgās sekas vēlāk tomēr varētu novērst, ciktāl saskaņā ar valsts tiesību aktiem sūdzības iesniegšanas gadījumā maksājums varētu tikt atlikts un lēmuma īstenošana tiktu apturēta līdz sūdzības (un prasības) izskatīšanas iznākumam.

66. Tomēr, kā jau iepriekš minēju, Nīderlandes valdības pārstāvis tiesas sēdē norādīja, ka lēmuma īstenošana netiek apturēta automātiski – apstrīdētā PM adresātam tā jālūdz savā sūdzībā. Turklāt no viņa apgalvojumiem izriet, ka, lai arī lēmuma īstenošana parasti tiek apturēta, tās noteikšana principā esot paredzēta tikai ministra apkārtrakstā.

67. Valsts tiesai (kas savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu nav minējusi šo apkārtrakstu) tas ir jāpārbauda, tomēr šāda tiesību norma, kuru pēc definīcijas var mainīt jebkurā laikā, manuprāt, pietiekami automātiski neaptur PM autonomās tiesiskās sekas līdz brīdim, kad lēmums, konkrētāk, papildu muitas nodokļa maksāšanas pienākums, tiks pārskatīts.

c) Secinājums par otrā jautājuma a) daļu

68. Izskatāmajā lietā PM adresāts pirms viņam nelabvēlīga lēmuma pieņemšanas netika uzklauts, bet *Awb* 7:2. pantā ir skaidri noteikts, ka pirms lēmuma par sūdzību pieņemšanas administratīvā iestāde dod iespēju ieinteresētajai personai tikt uzklautai.

69. Savukārt prasība nošķirt, pirmkārt, Hartas 41. pantā (administratīvās lietas) un, otrkārt, 47. pantā (strīdu izšķiršana tiesā) noteiktās tiesības tiek ievērota, jo ieinteresētās personas uzklaušana ir labi organizēta ne tikai tiesvedībā tiesā, bet arī administratīvajā procesā.

70. Tātad uz šo gadījumu nevarētu attiecināt sprieduma lietā *Dokter* u.c. formulējumu: “[...] ieinteresētajām personām vēlākā procesā [esot bijusi] liegta iespēja apstrīdēt [apstrīdēto lēmumu] un efektīvi paust savu viedokli šajā procesā”²².

71. Tomēr, lai radītu tiesību uz aizstāvību ievērošanas principa pamatotu ierobežojumu, šie faktori, manuprāt, ir nepietiekami triju iemeslu dēļ.

72. Pirmkārt, nesaprotu, kādus iemeslus varētu minēt kā vispārīgo interešu mērķus, kas pamatotu iepriekšējas uzklaušanas nenodrošināšanu. Šajā ziņā vienīgi Savienības tiesiskajā regulējumā noteiktās prasības attiecībā uz termiņu, manuprāt, nevar tikt uzskatītas par šādiem iemesliem.

73. Turklāt lēmums, kas pieņemts, neuzklaujot adresātu, var būt jauna administratīva lēmuma priekšmets tikai pēc minētā adresāta iniciatīvas.

74. Visbeidzot un it īpaši šai sūdzības procedūrai nav automātiskas apturošas iedarbības. No Tiesas judikatūras izriet, ka šādai raksturiezīmei ir izšķiroša nozīme, kad tiek pārbaudīts iespējamais pamatojums tiesību tikt uzklaušam pirms nelabvēlīga lēmuma pieņemšanas ierobežojumam.

75. Tiesa spriedumā lietā *Texdata Software*²³ tostarp nolēma, ka “[...] sākotnējās sankcijas EUR 700 apmērā piemērojama bez iepriekšēja brīdinājuma un bez iespējas tikt uzklaušam pirms sankcijas noteikšanas nešķiet attiecīgo pamattiesību galveno saturu ietekmējoša, jo *pamatotas pārsūdzības par lēmumu, ar kuru noteikts naudas sods, iesniegšana to nekavējoties padara par nepiemērojamu* un izraisa parastās procedūras uzsākšanu, kuras ietvaros tiesības tikt uzklaušam var tikt ievērotas” (mans izcēlums).

76. Lai arī izskatāmajā lietā otrais nosacījums ir izpildīts (adresāts tika uzklaušs sūdzības izskatīšanas procedūrā), pirmā prasība (nelabvēlīga akta tūlītēja nepiemērojamība pārsūdzības gadījumā) nav izpildīta.

77. Šādos apstākļos uzskatu, ka ar tādiem valsts tiesību aktiem kā pamatlietā tiek pārkāpts ieinteresētās personas tiesību uz aizstāvību ievērošanas princips, un it īpaši tiesības tikt uzklaušam.

78. Ja Tiesa nepiekrītu manai analīzei, uz otrā jautājuma b) daļu un uz trešo jautājumu nebūtu jāatbild, ciktāl tie attiecas uz tiesību uz aizstāvību ievērošanas principa pārkāpuma tiesiskajām sekām.

C – Par otrā jautājuma b) daļu un trešo jautājumu

79. Uzdodot otrā jautājuma b) daļu un trešo jautājumu, iesniedzējtiesa lūdz Tiesai precizēt, pirmkārt, vai tiesību uz aizstāvību ievērošanas principa pārkāpuma tiesiskās sekas ir noteiktas valsts tiesību aktos un, otrkārt, ja tās nav noteiktas, kādus apstākļus valsts tiesa var ņemt vērā, veicot savu pārbaudi. Uzdodot trešo jautājumu, iesniedzējtiesa skaidri norāda uz tādas iespējas ņemšanu vērā, kad lēmumu pieņemšanas procesa iznākums būtu tāds pats kā tad, ja pārkāptās tiesības tiktu ievērotas.

22 — Šī sprieduma 76. punkts.

23 — 2013. gada 26. septembra spriedums lietā C-418/11 (85. punkts).

80. Skaidra, precīza un nepārprotama atbilde uz šiem jautājumiem ir atrodama iepriekš minētajā spriedumā lietā *G.* un *R.* Tiesa ir nospriedusi:

“35 Pienākums ievērot lēmumu, kuri būtiski skar viņu intereses, adresātu tiesības uz aizstāvību gulstas arī principā uz dalībvalstu iestādēm, kad tās veic pasākumus, kuri ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā. *Ja, kā šajā lietā, Savienības tiesībās nav noteikta ne kārtība, kādā jānodrošina [...] tiesības uz aizstāvību, ne šo tiesību neievērošanas sekas, šī kārtība un šīs sekas izriet no valsts tiesībām, ciktāl veiktie pasākumi šādā ziņā ir tāda paša veida kā tie, kurus attiecina uz indivīdiem salīdzināmās valsts tiesību situācijās (līdzvērtības princips), un tie nepadara praktiski neiespējamu vai pārmērīgi grūtu Savienības tiesībās noteikto tiesību izmantošanu (efektivitātes princips) [...].*

36 Tomēr, lai gan dalībvalstis drīkst atļaut īstenot šo valstspiederīgo tiesības uz aizstāvību saskaņā ar tādu pašu kārtību, kāda ir noteikta iekšējo situāciju regulēšanai, šai kārtībai ir jāatbilst Savienības tiesībām, un it īpaši ar to nevar apstrīdēt Direktīvas 2008/115 lietderīgo iedarbību.

[..]

38 Ņemot vērā iesniedzējtiesas uzdotos jautājumus, ir jānorāda, ka atbilstīgi Savienības tiesībām administratīvā procesa iznākumā pieņemts lēmums var tikt atcelts tiesību uz aizstāvību, konkrētāk, tiesību tikt uzklautam, pārkāpuma dēļ tikai tad, ja šā pārkāpuma neesamības gadījumā šī procesa iznākums varētu būt citāds [...]”²⁴.

81. Tas nav jauns noteikums. Tādu risinājumu ierosināja Tiesa lietā *Distillers Company/Komisija*²⁵, kurā prasītāja tostarp uzskatīja, ka kompetentā iestāde nebija varējusi ņemt vērā visus argumentus, kas bija izvirzīti prasības atbalstam mutvārdu procesā, ne arī vairākus papildinājumus, kas sniegti, atbildot uz Komisijas paziņojumu par iebildumiem. Savā spriedumā Tiesa tomēr atzina, ka “[šie] procedūras pārkāpumi [nebija] jāpārbauda” un ka “[...] tie būtu jāpārbauda tikai tad, ja šā pārkāpuma neesamības gadījumā administratīvā procesa iznākums varētu būt citāds”²⁶.

82. Ciktāl spriedumā iepriekš minētajā lietā *G.* un *R.* Tiesa ir atbalstījusi šo risinājumu, lai gan runa bija par tādu cilvēku brīvību ierobežojošu pasākumu kā ārzemnieka aizturēšanas pagarinājumu no sešiem līdz astoņpadsmit mēnešiem līdz viņa atgriešanai uz viņa izcelsmes valsti, nevaru iedomāties, ka citādi varētu būt tiesvedībās, kurās strīds attiecas tikai uz jautājumiem finanšu jomā.

83. Turklāt norādīšu, ka šajā lietā administratīvais lēmums par sūdzību, kā arī pirmās instances un apelācijas tiesas spriedumi apstiprināja sākotnējo lēmumu arī pēc tam, kad lietas dalībniekiem bija iespēja paust savus argumentus.

84. Ņemot vērā šos apsvērumus, iesaku Tiesai uz otrā jautājuma b) daļu atbildēt, norādot iesniedzējtiesai, ka apstākļi, kādos ir jānodrošina tiesības uz aizstāvību, un šo tiesību neievērošanas sekas izriet no valsts tiesībām, ja vien šajā jomā veiktie pasākumi ir tādi paši, kādi indivīdiem ir noteikti salīdzināmās valsts tiesību situācijās (līdzvērtības princips), un ja praksē tie nepadara neiespējamu vai pārmērīgi neapgrūtinā Savienības tiesību sistēmā piešķirto tiesību izmantošanu (efektivitātes princips).

85. Šis risinājums ir jātransponē muitas jomā, ciktāl KMK 245. pantā ir skaidri norādīts uz valsts tiesībām, precizējot, ka “pārsūdzības procedūras īstenošanas kārtību nosaka dalībvalstis”.

24 — Iepriekš minētais spriedums lietā *G.* un *R.* Mans izcēlums.

25 — 1980. gada 10. jūlija spriedums lietā 30/78 (*Recueil*, 2229. lpp.).

26 — Turpat (26. punkts).

86. Tomēr, ciktāl ir jānodrošina Savienības tiesību iedarbība pilnībā, arī aicinu Tiesu uz trešo jautājumu atbildēt, iesniedzējtiesai norādot, ka saskaņā ar Savienības tiesībām administratīvā procesa iznākumā pieņemtais lēmums tiek atcelts tiesību uz aizstāvību, it īpaši tiesību tikt uzklautam, pārkāpuma dēļ tikai tad, ja šā pārkāpuma neesamības gadījumā šī procesa iznākums varētu būt citāds.

87. Izskatāmajā lietā šis risinājums ir piemērojams arī tāpēc, ka ieinteresētās personas pašas atzīst, ka sūdzības procedūras iznākums nebūtu bijis citāds, ja tās būtu uzklautas pirms apstrīdētā lēmuma pieņemšanas, jo tās neapstrīd nodokļu inspektora veikto tarifu klasifikāciju. Kā minēju jau iepriekš, par sūdzību pieņemtais administratīvais lēmums un pirmās instances tiesas un apelācijas tiesas spriedumi ir apstiprinājuši sākotnējo lēmumu.

VI – Secinājumi

88. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, ierosinu Tiesai uz *Hoge Raad der Nederlanden* uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

- 1) valsts tiesās privātpersonas var atsaukties uz to, ka pārvaldes iestādēm ir jāievēro tiesības uz aizstāvību;
- 2) a) tādi valsts tiesību akti kā pamatietā, kas nelabvēlīga lēmuma adresātam nedod iespēju, ka viņu pirms lēmuma pieņemšanas uzklaut pārvaldes iestādes, bet dod viņam šādu iespēju nākamajā administratīvajā posmā, tomēr automātiski neapturot nelabvēlīgu lēmumu, aizskar indivīda tiesību uz aizstāvību ievērošanas principu, konkrētāk, tiesības tikt uzklautam;
- 2) b) kārtība, kādā jānodrošina tiesības uz aizstāvību, un minētā principa neievērošanas sekas izriet no valsts tiesībām, ja vien šajā jomā veiktie pasākumi ir tādi paši, kādi indivīdiem ir noteikti salīdzināmās valsts tiesību situācijās (līdzvērtības princips), un ja praksē tie nepadara neiespējamu vai pārmērīgi neapgrūtina Savienības tiesību sistēmā piešķirto tiesību izmantošanu (efektivitātes princips);
- 3) tā kā valsts tiesai ir pienākums nodrošināt Savienības tiesību iedarbību pilnībā, izvērtējot tiesību uz aizstāvību, konkrētāk, tiesību tikt uzklautam, pārkāpuma sekas, tai ir jāņem vērā apstākļi, ka administratīvā procesa iznākumā pieņemts lēmums var tikt atcelts tiesību uz aizstāvību pārkāpuma dēļ tikai tad, ja šā pārkāpuma neesamības gadījumā procesa iznākums varētu būt citāds.